

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI**Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:****Esas Sayısı : 2025/18****Karar Sayısı : 2026/66****Karar Tarihi : 26/3/2026**

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Murat EMİR, Gökhan GÜNAYDIN, Ali Mahir BAŞARIR ile birlikte 129 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 14/11/2024 tarihli ve 7532 sayılı Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. maddesiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 16. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinde yer alan "...aksatmayacak..." ibaresinin,

2. Beşinci cümlesinde yer alan "...aksama..." ibaresinin,

B. 3. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun başlığı ile birlikte değiştirilen 52. maddesinde yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresinin,

C. 7. maddesiyle 1512 sayılı Kanun'un 189. maddesine eklenen ikinci fıkranın dördüncü cümlesinde yer alan "*Katılım payından muaf olan diğer kişi ve kurumlar...*" ibaresinin,

Ç. 14. maddesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 30. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının ikinci cümlesine eklenen "..., Cumhuriyet başsavcivekili..." ibaresinin,

2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümle,

D. 15. maddesiyle 5235 sayılı Kanun'un 44. maddesine eklenen "...ve Cumhuriyet başsavcivekileri..." ibaresinin,

E. 16. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesinin değiştirilen (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin,

F. 18. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen 76. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde..." bölümünün,

2. (5) numaralı fıkrasının “...öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması...” bölümünün,

Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 7., 9., 10., 13., 17., 36., 40., 42., 58., 90., 123., 124., 128., 138., 139., 140. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun’un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 1. maddesiyle 1136 sayılı Kanun’un 16. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrası şöyledir:

“(Ek fıkra:8/6/2022-7409/1 md.) (Değişik fıkra:14/11/2024-7532/1 md.) Avukatlık stajına fiilen engel olmamak şartıyla herhangi bir işte sigortalı olarak çalışılması avukatlık stajının yapılmasına engel değildir. Adli ve idari yargı hâkim ve savcı adayları veya yardımcıları ile hâkim ve savcılar hariç olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında görev yapanlar da görev yeri saklı kalmak kaydıyla mahkemelerde yapılan staj sürecinde aylıksız veya ücretsiz izinli olarak avukatlık stajı yapabilir. Bu dönemde ilgilinin talebi üzerine yıllık izinler de kullanılabilir. Avukat yanında yapılacak staj sürecinde ise kamu kurum ve kuruluşu tarafından ilgilinin ifa ettiği kamu görevini aksatmayacak şekilde çalışma saatleri ile izin dönemleri ve süreleri düzenlenebilir. Ancak ifa edilen kamu görevinin niteliğinden dolayı aynı anda staj yapma durumunda kamu görevinde aksama ortaya çıkacağı hallerde avukat yanında yapılan staj sürecinde de ilgiliye aylıksız veya ücretsiz izin verilebilir. Şu kadar ki, ilgili mevzuatında memur kadrolarına geçiş hakkı tanıyan sözleşmeli personel ancak memur kadrolarına geçiş hakkını kazandıktan sonra bu fıkra da yer alan hükümlerden yararlanabilir. Bu fıkra da belirtilen aylıksız veya ücretsiz izinler diğer mevzuatta yer alan sınırlamalara tabi değildir. Kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında görev yapanların staj sürecindeki izin dönemleri ve süreleri ile çalışma saatlerinin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

2. 3. maddesiyle 1512 sayılı Kanun’un değiştirilen 52. maddesi şöyledir:

“Noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışması:

MADDE 52- (Başlığı ile Birlikte Değişik:14/11/2024-7532/3 md.)

Noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışmasına ilişkin usul ve esaslar, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alınarak Adalet Bakanlığınca yürürlüğe konulan yönetmelikte düzenlenir.”

3. 7. maddesiyle 1512 sayılı Kanun’un 189. maddesine eklenen ikinci fıkra şöyledir:

“(Ek fıkra:14/11/2024-7532/7 md.) Araç sicil ve tescil sistemi veri tabanında yer alan bilgilerin 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun ek 18 inci maddesi çerçevesinde kişi ve kurumlarla paylaşılması karşılığında sorgu veya dönen kayıt başına Türkiye Noterler Birliğince iki Türk lirası işlem katılım payı alınır. Bu miktar her yıl, bir önceki yıla ilişkin 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca

tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında takvim yılı başından geçerli olmak üzere artırılarak uygulanır. Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden katılım payı alınmaz. **Katılım payından muaf olan diğer kişi ve kurumlar** ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin hususlar yönetmelikle belirlenir.”

4. 14. maddesiyle 5235 sayılı Kanun’un birinci fıkrasına ibare ve cümlenin eklendiği, ikinci fıkrası değiştirilen 30. maddesi şoyledir:

“Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı

Madde 30- Her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, Cumhuriyet başsavcısı, **Cumhuriyet başsavcivekili** ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluşur. (Ek cümle:14/11/2024-7532/14 md.) **İş durumunun gerekli kldiği yerlere birden fazla Cumhuriyet başsavcivekili atanabilir.**

(Değişik ikinci fıkra:14/11/2024-7532/14 md.) Cumhuriyet başsavcivekili 19 uncu maddede belirtilen görevleri yerine getirir.”

5. 15. maddesiyle 5235 sayılı Kanun’un başlığına ve birinci fıkrasına ibarelerin eklendiği 44. maddesi şoyledir:

“Cumhuriyet başsavcısı, başsavcivekili ve savcılarının nitelikleri ve atanmaları

Madde 44- (Değişik: 18/6/2014–6545/51 md.)

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcıları **ve Cumhuriyet başsavcivekilleri** birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; Cumhuriyet savcıları ise hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge adliye mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan adli yargı hâkim ve savcıları arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanır.”

6. 16. maddesiyle 5271 sayılı Kanun’un 226. maddesinin değiştirilen (4) numaralı fıkrası şoyledir:

“(4) (Değişik:14/11/2024-7532/16 md.) Yukarıdaki fıkralarda yazılı bildirimler, sanığa ve varsa müdafie yapılır. Müdafii sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanır. **Sanığın dosyada var olan son adresine bildirim yapılamaması veya bildirime rağmen duruşmaya gelmemesi halinde müdafie yapılan bildirimler yeterli kabul edilir.**”

7. 18. maddesiyle 5275 sayılı Kanun’un değiştirilen 76. maddesi şoyledir:

“ğretimden yararlanma

Madde 76- (Değişik: 14/11/2024-7532/18 md.)

(1) Açık ceza infaz kurumları ile ocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin tüm ğretim türlerinden; diğer ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ise kurum içinde verilabilen yaygın, dışarıdan ve açık ğretim programlarından yararlanmaları sağlanır.

(2) Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler, kurum içinde açılan örgün eğitim programlarına kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde devam edebilir. Yaş, eğitim düzeyi, engellilik durumu, sosyal ve ekonomik durum ile benzeri ölçütlere göre ihtiyacı olan hükümlülere öncelik verilir.

(3) Kayıtlı olduğu eğitim kurumlarının ilgili mevzuatına göre gerekli şartları taşıyan ve kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin sınavları, kişi ve kurum güvenliği ile kurum disiplin ve düzeninin bozulmasını önleyici tedbirler alınarak aşağıda belirtilen usule göre ceza infaz kurumu içinde yapılır:

a) Kayıtlı oldukları ortaöğretim, ön lisans, lisans ve benzeri öğretim programları kapsamındaki sınavlar ile mesleki yeterlilik gibi yazılı veya sözlü sınavlar, ilgili kurum ile koordinasyon sağlanarak öncelikle çevrim içi, bunun mümkün olmaması hâlinde ise ilgili eğitim kurumu görevlisinin gözetiminde yüz yüze yapılır.

b) Hükümlüler, merkezi sınavlar ile açık öğretim kurumları sınavlarına, sınav merkezi olarak belirlenen ceza infaz kurumlarında katılır.

(4) Kurum ve kuruluşlar ile üniversiteler, sınavlara ilişkin olarak üçüncü fıkrafta belirtilen konularda gerekli düzenlemeleri yapmak ve tedbirleri almakla yükümlüdür.

(5) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin öğretimden yararlanması veya sınavlara katılması, hükümlünün; başarısız olması, devamsızlık göstermesi, eğitim ve sınav alanlarında bu Kanunda yazılı disiplin cezasını gerektiren eylemlerden birini gerçekleştirmesi veya öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine ver ve zaman itibarıyla uygun olmaması hâlleri dışında engellenemez.

(6) Bu maddenin uygulanmasına ve sınavlara ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulunun görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İctüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 11/2/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. AYIRMA VE ESASA KAYIT KARARI

2. 14/11/2024 tarihli ve 7532 sayılı Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 189. maddesine eklenen ikinci fıkranın dördüncü cümlesinde yer alan “*Katılmı payından muaf olan diğer kişi ve kurumlar...*” ibaresinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına ilişkin davanın E.2025/18 sayılı davadan ayrılmasına, yeni bir esasa

kaydedilmesine ve esas incelemenin bu yeni esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 26/3/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

3. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Muhammed Nuri ÖZGÜR tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 1. Maddesiyle 1136 Sayılı Kanun'un 16. Maddesinin Değiştirilen İkinci Fıkrasının Dördüncü Cümlesinde Yer Alan "...aksatmayacak..." İbaresinin ve Beşinci Cümlesinde Yer Alan "...aksama..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

4. 1136 sayılı Kanun'un 3. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak, Türk hukuk fakültelerinden birinden mezun olmak veya yabancı ülke hukuk fakültesinden mezun olup da Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre eksik kalan derslerden başarılı sınav vermiş bulunmak, avukatlık stajını tamamlayarak staj bitim belgesi almış olmak, levhasına yazılmak istenen baro bölgesinde ikametgâhı bulunmak ve anılan Kanun'a göre avukatlığa engel bir hâli olmamak avukatlık mesleğine kabul edilmenin şartları arasında sayılmıştır.

5. Kanun'un 4. maddesinde ise hâkimlik ve savcılıklarda, Anayasa Mahkemesi raporörlüklerinde, Danıştay üyeliklerinde, üniversiteye bağlı fakültelerin hukuk bilimi dersleri dalında profesörlük, doçentlik, yardımcı doçentlik görevlerinde dört yıl, kamu kurum ve kuruluşlarının hukuk müşavirliği görevinde on yıl süre ile hizmet etmiş olanlar ile Türk vatandaşları ve Türk uyruğuna kabul olunanlardan yabancı hukuk fakültelerinden mezun olup da geldikleri yerde dört yıl süreyle mahkemelerin her derecesinde hâkimlik, savcılık veya avukatlık yapmış ve avukatlığı meslek edinmiş bulunanlar için -3. maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yazılı olduğu biçimde Türk hukuk fakülteleri programlarına göre eksik kalan derslerden usulüne uygun olarak yapılan sınavlarda başarı göstermiş ve ayrıca Türkçeyi iyi bilir oldukları da bir sınavla anlaşılmış olmak kaydıyla- staj yapma şartının aranmayacağı hüküm altına alınmıştır.

6. 5. maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde avukatlık mesleğiyle birleşemeyen bir işle uğraşanların avukatlık mesleğine kabul talebinin reddedileceği düzenlenmiştir.

7. Avukatlık mesleğiyle birleşemeyen işler 11. maddede sayılmıştır. Buna göre aylık, ücret, gündelik veya kesenek gibi ödemeler karşılığında görülen hiçbir hizmet ve görev, sigorta prodüktörlüğü, tacirlik ve esnafılık veya mesleğin onuru ile bağdaşması mümkün olmayan her türlü iş avukatlıkla birleşemez.

8. 12. maddede ise milletvekilliği, il genel meclisi ve belediye meclis üyeliği, hukuk alanında profesör ve doçentlik, özel hukuk tüzel kişilerinin hukuk müşavirliği ve sürekli avukatlığı ile bir avukat yazıhanesinde ücret karşılığında avukatlık, hakemlik, arabuluculuk, tasfiye memurluğu, yargı mercilerinin veya adli bir dairenin verdiği herhangi bir görev veya

hizmet, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname’de (KHK) başka iş veya hizmetle uğraşmaları yasaklanmamış bulunmak şartıyla bu KHK’nın kapsamına giren iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ve iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşları dışında kalıp sermayesi devlete ve diğer kamu tüzel kişilerine ait bulunan kuruluşların yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği, denetçiliği, anonim, limitet, kooperatif şirketlerin ortaklığı, yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği ve komandit şirketlerde komanditer ortaklık, hayri, ilmî ve siyasi kuruluşların yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği, gazete ve dergi sahipliği veya bunların yayım müdürlüğü avukatlıkla birleşebilen işler arasında sayılmıştır.

9. 15. maddede avukatlık stajının bir yıl olduğu, stajın ilk altı ayının mahkemelerde ve kalan altı ayının da en az beş yıl kıdemi olan ve staj yaptığı baroya kayıtlı bir avukatın yanında yapılacağı, stajın hangi mahkemede ve adalet dairelerinde ne surette yapılacağının yönetmelikte gösterileceği belirtilmiştir.

10. 16. maddenin birinci fıkrasında avukatlık stajı yapmak isteyenlerde aranacak şartlar düzenlenmiştir. Buna göre 3. maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (f) bentlerinde yazılı şartları taşıyan ve hukuk mesleklerine giriş sınavında başarılı olanlardan stajyer olarak sürekli staj yapmalarına engel işleri ve 5. maddede yazılı engelleri bulunmayanlar, staj yapacakları baroya bir dilekçeyle başvurabilecektir.

11. Anılan maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde avukatlık stajına fiilen engel olmamak şartıyla herhangi bir işte sigortalı olarak çalışmanın avukatlık stajının yapılmasına engel olmadığı hükme bağlanmıştır. Söz konusu fıkranın ikinci ve üçüncü cümlelerinde ise adli ve idari yargı hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcılar hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında görev yapanların da görev yeri saklı kalmak kaydıyla mahkemelerde yapılan staj sürecinde aylıksız veya ücretsiz izinli olarak avukatlık stajı yapabilecekleri ve bu dönemde ilgilinin talebi üzerine yıllık izinlerinin de kullanılabileceği düzenlenmiştir.

12. Fıkranın dördüncü cümlesinde avukat yanında yapılacak staj sürecinde kamu kurum ve kuruluşu tarafından ilgilinin ifa ettiği kamu görevini aksatmayacak şekilde çalışma saatleri ile izin dönemleri ve sürelerinin düzenlenebileceği belirtilmiştir. Anılan cümlede yer alan “...aksatmayacak...” ibaresi dava konusu kurallardan ilkinin oluşturmaktadır. Beşinci cümlede ise ifa edilen kamu görevinin niteliğinden dolayı aynı anda staj yapma durumunda kamu görevinde aksama ortaya çıkacağı hâllerde avukat yanında yapılan staj sürecinde de ilgiliye aylıksız veya ücretsiz izin verilebileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu cümlede yer alan “...aksama...” ibaresi dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

13. Altıncı cümlede ilgili mevzuatında memur kadrolarına geçiş hakkı tanınan sözleşmeli personelin ancak memur kadrolarına geçiş hakkını kazandıktan sonra bu fıkrafta yer alan hükümlerden yararlanabileceği, yedinci cümlede, fıkrafta belirtilen aylıksız veya ücretsiz izinlerin diğer mevzuatta yer alan sınırlamalara tabi olmadığı düzenlenmiştir. Sekizinci cümlede ise kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında görev yapanların staj sürecindeki izin dönemleri ve süreleri ile çalışma saatlerinin düzenlenmesine

ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirleneceği hükme bağlanmıştır.

14. 21. maddede avukatlık stajının, ilgilinin başvurusu üzerine 20. madde gereğince ilgili baro yönetim kurulunca alınan karara istinaden avukat adayının stajyer listesine yazılmasıyla birlikte başlayacağı belirtilmiştir.

15. 23. maddenin birinci fıkrasında stajın kesintisiz olarak yapılacağı, stajyerin haklı nedenlere dayanarak devam etmediği günlerin engelin kalkmasından sonraki bir ay içinde başvurduğu takdirde mahkeme stajı sırasında Adalet Komisyonu, avukat yanındaki staj sırasında ise baro yönetim kurulu kararıyla tamamlattırılacağı, stajın yapıldığı yere göre adalet komisyonu başkanı ve baro başkanının haklı bir engelin bulunması hâlinde yanında staj yaptığı avukatın da görüşünü alarak stajyere otuz günü aşmamak üzere izin verebileceği belirtilmiştir.

16. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise stajyerin avukatla birlikte duruşmalara girmek, avukatın mahkemeler ve idari makamlardaki işlerini yapmak, dava dosyaları ve yazışmaları düzenlemek, baroca düzenlenen eğitim çalışmalarına katılmak, baro yönetim kurulunca verilen ve yönetmelikte gösterilecek diğer ödevleri yerine getirmekle yükümlü olduğu; stajyerlerin meslek kurallarına ve yönetmeliklerde belirlenen esaslara uymak zorunda oldukları düzenlenmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

17. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarda belirtilen kamu görevinde *aksamanın* ne şekilde tespit edileceğinin belirsiz olduğu, söz konusu ibarenin nesnel ölçütlerle belirlenmediği, bu nedenle idare tarafından her türlü davranışın görevi aksatma olarak nitelendirilebileceği, avukat yanında yapılacak staj sürecine ilişkin usul ve esasların genel çerçevesinin keyfilğe izin vermeyecek şekilde kanunla çizilmesi gerektiği hâlde kurallarda bu ilkeye uyulmadığı, bu durumun yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 7. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

18. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

19. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği de ifade etmektedir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olma gibi niteliklere ilişkin gereklilikleri karşılaması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Asıl olan muhtemel muhataplarının mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar

doğurabileceğini öngörmelerini mümkün kılacak bir normun varlığıdır (AYM, E.2017/179, K.2018/106, 8/11/2018, § 10; E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 247).

20. Dava konusu kuralların fiil olarak kökenini oluşturan *aksamak* kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre bir işin gereği gibi yürütmemesi, geri kalması anlamına gelmektedir. Söz konusu kavramın kapsam ve sınırları durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla tespit edilebilecek niteliktedir. Dolayısıyla kurallarda avukat yanında staj yapan kamu personelinin ifa ettiği görevin aksayabileceği hâllerin herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak belirlenebileceği gözetildiğinde kuralların hukuki belirlilik ilkesine aykırı bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

21. Öte yandan hukuk devleti ilkesi gereğince kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya aykırı olmaması için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabilirse amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur (AYM, E.2021/14, K.2023/173, 11/10/2023, § 9). Açıklanan hâl dışında bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

22. Bu itibarla Anayasa'ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belirli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Başka bir ifadeyle bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığının denetimiyle sınırlıdır (AYM, E.2022/50, K.2022/107, 28/9/2022, § 28).

23. Kurallarda kamu kurum ve kuruluşunda görev yapanların avukat yanında yaptıkları staj sürecinde ilgilinin ifa ettiği kamu görevini aksatmayacak şekilde kamu kurum ve kuruluşları tarafından çalışma saatleri ile izin dönemlerinin ve sürelerinin düzenlenmesi, kamu görevinin niteliği gereği aynı anda staj yapma nedeniyle aksamının ortaya çıkacağı hâllerde ise kişiye aylıksız veya ücretsiz izin verilmesine imkân tanınmak suretiyle kamu görevlilerinin kamusal hizmetin sürekliliği bozulmadan avukatlık stajını yapmalarının sağlanması amaçlanmıştır. Dolayısıyla kuralların kamu yararı dışında bir amaca yönelik olarak ihdas edildiği söylenemez.

24. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 7. ve 123. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 7. ve 123. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Kanun'un 3. Maddesiyle 1512 Sayılı Kanun'un Başlığı ile Birlikte Değiştirilen 52. Maddesinde Yer Alan "...yönetmelikte düzenlenir." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

25. 1512 sayılı Kanun'un 1. maddesinde noterliğin bir kamu hizmeti olduğu, noterlerin hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendireceği ve kanunlarla verilen başka görevleri yapacağı hüküm altına alınmıştır.

26. Söz konusu Kanun'un 163. maddesinin birinci fıkrasında noterlik mesleğinin amaçlarına uygun bir şekilde görülmesini, mesleğin gelişmesini ve meslektaşlar arasında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak üzere kamu kurumu niteliğinde ve tüzel kişiliğe sahip Türkiye Noterler Birliğinin (Birlik) kurulacağı düzenlenmiştir.

27. Kanun'un noterlerin çalışma saatlerinin düzenlendiği 51. maddesinde noterlik dairesinde günlük çalışmanın o yerdeki diğer resmî dairelerle birlikte başlayacağı, noter odalarının odada üye bulunan noterliklerin günlük çalışma ve tatil saatini odanın her yılki olağan genel kurul toplantısında bir yıl süreyle uygulanmak üzere tespit ederek Birlik ile Adalet Bakanlığına (Bakanlık) bildireceği belirtilmiştir. Anılan maddede ayrıca 52. madde hükümleri saklı olmak kaydıyla noterlik dairesindeki iş kabulü süresinin o yerdeki diğer resmî dairelerden en çok bir saat daha fazla olabileceği, noterin günlük çalışma süreleri dışında iş kabul edemeyeceği hükme bağlanmıştır.

28. 52. maddede ise noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışmasına ilişkin usul ve esasların Birliğin mütalaası alınarak Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikte düzenleneceği öngörülmüştür. Anılan maddede yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

29. Maddenin 7532 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmadan önceki hâlinde tatil günlerinde ve iş günlerinin tatil saatlerinde noterlerin ancak vasiyetname tanzim ve tasdiki veya gecikmesinde zarar umulan noterlik işlemlerini yapabilecekleri düzenlenmiştir. Söz konusu değişiklikle birlikte tatil gün ve saatlerinde noterlerde yapılabilecek iş ve işlemler bakımından bir sınırlama öngörülmeksizin bu hususta düzenleme yapma yetkisi Bakanlığa bırakılmıştır. Bu itibarla noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışma şekli, sırası ve bu dönemde yapılabilecek işlerin kapsamı gibi hususlarda Bakanlığa doğrudan yetki tanınmıştır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

30. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda hangi iş ve işlemlerin tatil günlerinde görülebileceğine dair kanunda temel ilke ve esaslar belirlenmeksizin Bakanlığa yönetmelik çıkarma yetkisi tanınmasının yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesiyle bağdaşmadığı, kamu görevlilerinin nitelikleri ve atanmalarına ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi gerektiği, benzer konuda Anayasa Mahkemesi kararı bulunmasına rağmen bu kararın gereğinin yerine getirilmediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 123., 124., 128. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 50. maddeleri yönünden incelenmiştir.

32. Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50. maddesinin üçüncü fıkrasında "Dinlenmek, çalışanların hakkıdır."; dördüncü fıkrasında da "Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir." hükümlerine yer verilmek suretiyle hafta tatili ve izin hakkının ve şartlarının kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

33. Dinlenme hakkı özü itibarıyla bireyin, beden ve ruh sağlığının korunması ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla yönelik olarak düzenli geliriyle ilgili herhangi bir kaygı duymaksızın çalışma hayatından belirli bir süre uzaklaşabilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla söz konusu hakkın kullanılmasında temel ölçüt bireyin belirli bir çalışma döneminde makul kabul edilebilecek bir süre için -ücretini de almaya devam etmek kaydıyla- çalışma ortamından uzaklaşmasına imkân sağlanması, başka bir deyişle çalışmak zorunda bırakılmamasıdır (AYM, E.2019/95, K.2019/89, 14/11/2019, § 12).

34. Noterlik 1512 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca bir kamu hizmeti olup noterler hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapar (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 19). Dava konusu kuralla kamu hizmeti yürüten ancak serbest meslek olarak icra edilen noterlerin tatil gün ve saatlerinde hangi iş ve işlemleri yapabilecekleri konusunda herhangi bir sınırlama getirilmeksizin bu konunun Birliğin mütalaası alınarak Bakanlık tarafından yürürlüğe konulan yönetmelikte düzenleneceğinin öngörülmesi noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışmalarını mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla kural noterlerin dinlenme hakkına sınırlama getirmektedir.

35. Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

36. Anayasa'nın anılan hükmü uyarınca dinlenme hakkına yönelik sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekir.

37. Temel hakları sınırlayan bir kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 7. maddesiyle güvenceye alınan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinin de bir gereğidir. Nitekim türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi, sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle temel ilkeleri belirlenmeksizin ve

çerçevesi çizilmeksizin yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun kuralı ile sınırsız, belirsiz, geniş bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılması Anayasa'nın belirtilen maddesine aykırılık oluşturur (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 57; E.2022/81, K.2023/153, 13/9/2023, § 76). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 7. maddesinde güvenceye alınan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

38. Kuralda ya da herhangi bir yasal düzenlemede noterlerin tatil gün ve saatlerinde çalışmasına yönelik temel ilke ve esaslar ile genel çerçevenin belirlenmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kural kapsamında yönetmelikle düzenleme yapılmasına imkân tanınan konularda temel ilke ve esaslar kanunda düzenlenmeksizin bu konudaki yetkinin doğrudan Bakanlığa tanınması dinlenme hakkına getirilen sınırlamayı kanunilik unsurundan yoksun kılmaktadır. Bu itibarla dinlenme hakkına sınırlama getiren kuralın kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 50. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 7. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 50. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle 2. ve 7. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kural, Anayasa'nın 13. ve 50. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 123., 124. ve 128. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 153. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 14. Maddesiyle 5235 Sayılı Kanun'un 30. Maddesinin Birinci Fıkrasının İkinci Cümlesine Eklenen "..., Cumhuriyet başsavcivekili..." İbaresinin, Birinci Fıkrasına Eklenen Üçüncü Cümleinin ve 15. Maddesiyle Anılan Kanun'un 44. Maddesine Eklenen "...ve Cumhuriyet başsavcivekilleri..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

40. Adli yargı ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkileri 5235 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 2. maddesine göre adli yargı ilk derece mahkemeleri, hukuk ve ceza mahkemeleridir. Kanun'un 3. maddesinde ise bölge adliye mahkemelerinin ikinci derece adli yargı mahkemeleri olduğu belirtilmiştir. 26. maddeye göre de bölge adliye mahkemeleri; başkanlık, ceza daireleri başkanlar kurulu, hukuk daireleri başkanlar kurulu, daireler, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşmaktadır.

41. 30. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde de bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının

Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcivekili ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluştuğu belirtilmiştir. Söz konusu cümlede yer alan “..., Cumhuriyet başsavcivekili...” ibaresi dava konusu kurallardan ilkinin oluşturmaktadır. Fıkranın dava konusu üçüncü cümlesinde ise iş durumunun gerekli kıldığı yerlere birden fazla Cumhuriyet başsavcivekilinin atanabileceği hüküm altına alınmıştır.

42. Anılan maddenin ikinci fıkrasında Cumhuriyet başsavcivekilinin 19. maddede belirtilen görevleri yerine getireceği belirtilmiştir. 19. maddede Cumhuriyet başsavcısının verdiği görevleri yerine getirmek, Cumhuriyet savcılarının adli ve idari görevlerine ilişkin işlemlerini inceleyip Cumhuriyet başsavcısına bilgi vermek, gerektiğinde adli göreve ilişkin işlemleri yapmak, duruşmalara katılmak ve kanun yollarına başvurmak, Cumhuriyet başsavcısının yokluğunda ona vekâlet etmek Cumhuriyet başsavcivekilinin görevleri arasında sayılmıştır.

43. 44. maddede de bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcıları ve Cumhuriyet başsavcivekillerinin birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş, Cumhuriyet savcılarının ise hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge adliye mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan adli yargı hâkim ve savcıları arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca (HSK) atanacağı belirtilmiştir. Söz konusu maddede yer alan “...ve Cumhuriyet başsavcivekilleri...” ibaresi dava konusu bir diğer kuralı oluşturmaktadır.

44. Bu itibarla dava konusu kurallarla Cumhuriyet başsavcivekilinin de bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı kadrosuna eklendiği ve atamasının HSK tarafından yapılmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

45. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların yürürlüğe girmesinden önce bölge adliye mahkemelerinde Cumhuriyet başsavcılıklarında en kıdemli Cumhuriyet savcısının Cumhuriyet başsavcivekilliği görevini yerine getirdiği, kurallarla bir veya birden fazla Cumhuriyet başsavcivekilinin HSK tarafından atanacağının öngörülmesinde herhangi bir kamu yararının bulunmadığı, kuralların yürütme erkinin veya üçüncü kişilerin başsavcılık dosyalarına nüfuz etmesine neden olduğu, bu durumun yargı bağımsızlığını zedelediği belirtilerek kuralların Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 9., 10., 13., 36., 40., 128., 138., 139. ve 140. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

46. Anayasa’nın “Hâkimlik ve savcılık mesleği” başlıklı 140. maddesinin ikinci fıkrasında hâkimlerin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifa edecekleri belirtilmiş; üçüncü fıkrasında ise hâkim ve Cumhuriyet savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik hâlleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük

işlerinin mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

47. Anayasa'nın 159. maddesinin sekizinci fıkrasında hâkim ve savcıların atanma ve yer değiştirmesinde yetkili mercinin HSK olduğu belirtilerek bu konuda HSK'ya anayasal bir yetki tanınmıştır. Böylece derece mahkemeleri ile yüksek mahkemelerde görev yapan hâkim ve savcılar arasında bir ayırım gözetilmeksizin tüm hâkim ve savcıların atanması ve yer değiştirmesinde münhasıran HSK yetkili kılınmıştır. Gereken şartlara sahip olan hâkim ve savcıların bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcivekilliğine atama yetkisi HSK'ya ait olduğu gibi bu görevden başka bir göreve atama yetkisi de yine HSK'ya aittir.

48. 5235 sayılı Kanun'un dava konusu kuralların da yer aldığı 30. ve 44. maddelerinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcivekillinin kanunda öngörülen nesnel şartları sağlayan hâkim ve savcılar arasından HSK tarafından atanacağı öngörülmüş olup atama usulünün diğer hâkim ve savcılar ile bölge adliye mahkemesi başkan, Cumhuriyet başsavcısı, üyeleri ve savcılarının atanması usulünden farklılaşan bir yönünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.

49. Hâkim ve savcıların atanma ve yer değiştirmesinde yetkili mercinin HSK olduğunu düzenleyen Anayasa'nın 159. maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcivekillinin HSK tarafından atanacağını öngören kuralların Anayasa'nın 140. maddesiyle bağdaşmayan bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

50. Ayrıca kuralların gerekçesinde bölge adliye mahkemelerinde Cumhuriyet savcılarının en kıdemlisinin başsavcivekilliği görevini yerine getirmesi nedeniyle emeklilik ve atamalardan dolayı başsavcivekillerinin sürekli değiştiği, bu durumun önlenmesi amacıyla bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcivekillinin HSK tarafından atanması yönünde değişiklik yapıldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla kurallarla bölge adliye mahkemeleri kadrosunda bir veya iş durumunun gerekli kıldığı hâllerde birden fazla Cumhuriyet başsavcivekilline yer verilmesinin söz konusu ünvan altında yerine getirilecek görevde sürekliliğin sağlanmasına katkı sunacağı açıktır. Bu itibarla kuralların kamu yararı dışında bir amaca yönelik olarak ihdas edildiği söylenemez.

51. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2. ve 140. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 128. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 2. ve 140. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 128. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 9., 10., 13., 36., 40., 138. ve 139. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Ç. Kanun'un 16. Maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 226. Maddesinin Değiştirilen (4) Numaralı Fıkrasının Üçüncü Cümlesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

52. 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesinde yargılama sürecinde suçun niteliğinde değişiklik olması durumunda yapılması gereken işlemler düzenlenmiştir. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında sanığın suçun hukuki niteliğinin değişmesinden önce haber verilip de savunmasını yapabilecek bir hâlde bulundurulmadıkça iddianamede kanuni unsurları gösterilen suçun değindiği kanun hükmünden başkasıyla mahkûm edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu fıkrayla sanığa suçun hukuki niteliğinin değiştiğinin önceden haber verilmesi ve bu çerçevede sanığın savunmasının alınması bir zorunluluk olarak öngörülmüştür.

53. Maddenin (2) numaralı fıkrasında cezanın artırılmasını veya cezaya ek olarak güvenlik tedbirlerinin uygulanmasını gerektirecek hâllerin ilk defa duruşma sırasında ortaya çıktığı durumlarda (1) numaralı fıkranın uygulanacağı belirtilmiştir. Bu itibarla bu hâllerde de sanığa önceden haber verilerek savunmasının alınması bir zorunluluk olarak düzenlenmiştir.

54. (3) numaralı fıkraya göre ek savunma verilmesini gerektiren hâllerde, başka bir ifadeyle (1) ve (2) numaralı fıkralarda sayılan durumların gerçekleşmesi hâlinde talebinin bulunması üzerine sanığa ek savunmasını hazırlaması için süre verilir.

55. (4) numaralı fıkranın birinci cümlesinde (1) ila (3) numaralı fıkralar çerçevesinde yapılacak yazılı bildirimlerin, sanığa ve varsa müdafieye yapılacağı, ikinci cümlesinde müdafinin sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanacağı belirtilmiştir. Fıkranın dava konusu üçüncü cümlesinde ise sanığın dosyada var olan son adresine bildirim yapılamaması veya bildirimle rağmen duruşmaya gelmemesi hâlinde müdafieye yapılan bildirimlerin yeterli kabul edileceği öngörülmüştür.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

56. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla mahkemenin, sanığın adresini araştırma yükümlülüğünün ortadan kaldırıldığı, sanığa duruşmaya katılamama konusunda mazeret sunma imkânının tanınmadığı, yargılamanın hızlı şekilde tamamlanması amacıyla savunma hakkına getirilen sınırlamanın adil yargılanma hakkını zedelediği, ayrıca konuya ilişkin Anayasa Mahkemesinin verdiği iptal kararının gereğinin de yerine getirilmediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 13., 36., 90. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

57. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

58. Savunma hakkının sağladığı güvenceler esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın anılan maddesinde ayrıca düzenlenmiştir (*Ali Kemal Tekin* [1. B.], B. No: 2014/875, 2/2/2017, § 40).

59. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (*Erol Aydeğer* [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma yapma imkânı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (*Ali Kemal Tekin*, § 41).

60. Ceza yargılamasında hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilebilmesi için savunma hakkının kişiye bizzat sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişiye adil yargılanma hakkı kapsamında bizzat savunma hakkı tanınması hakkaniyete uygun yargılamanın bir gereğidir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, § 54).

61. Sanığın kendisini bizzat savunabilmesi, duruşmada hazır bulunma hakkının sağlanmasıyla mümkün olabilir. Duruşmada hazır bulunma hakkı, kişinin kendi davasının duruşmasına bizzat veya müdafii ile birlikte katılması anlamına gelmektedir. Böylelikle olayı en iyi bilebilecek durumda olan sanık, delillerin tartışılmasını sağlayarak aleyhinde olan delilleri çürütmeye ve mahkemenin vereceği kararı etkileme imkânı bulacak ve savunmasının doğruluğunu ispatlayabilecektir (*Şehrivan Çoban* [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 75).

62. Sanığın duruşmada hazır bulunması hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine dayalı bir yargılama sisteminin benimsenmesi, sanığın duruşmada hazır bulunmasını gerektirmektedir. Böylece suç isnadı altındaki bir kimse, yargılamaya etkin olarak katılmak suretiyle yargılamaya yön verme ve hakkında kurulacak hükme etki etme imkânına kavuşmaktadır (*Şehrivan Çoban*, § 74).

63. Öte yandan suç isnadı altındaki kişiye bizzat savunma hakkının ve bununla bağlantılı olarak duruşmada hazır bulunma hakkının gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişiye, savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesi için isnat kendisine bildirilmelidir. Hakkındaki isnadı bilmeyen kimsenin savunma yapması mümkün olmayacağından bu şekilde yürütülen bir yargılamanın da adil olduğundan söz edilemez. Bu itibarla adil yargılanma hakkının isnadın bildirilmesine ilişkin güvenceyi de kapsadığı anlaşılmaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Ali Kemal Tekin*, § 42).

64. Ayrıca Anayasa'nın 36. maddesine "...adil yargılanma..." ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinde bir suç ile itham edilen herkesin kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve

sebebinden en kısa sürede anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilme hakkı düzenlenmiştir (*Ali Kemal Tekin*, § 42).

65. İsnadı öğrenme hakkının kapsamı genel olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin ilkeler ışığında yorumlanmalıdır. İsnat, sanığa savunma yapabilmesi için bildirilmektedir. Bu itibarla bildirimde, sanığın hangi fiil ile suçlandığının ve hangi suçu işlediğinin açıklanması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle sanık, isnadın sebebinden ve niteliğinden haberdar edilmelidir. Sanığın hangi fiili nerede ve ne zaman işlediği (yüklenen suçu oluşturan olay/olaylar) *isnadın sebebini* oluşturur. Bunların soyut olarak değil sanığın savunma hazırlayabilmesine yeterli düzeyde ve ayrıntılı olarak açıklanması gerekir. Böylelikle isnadın sebebini öğrenen sanık savunmasını etkili bir şekilde yapabilecektir (*Ali Kemal Tekin*, § 43).

66. *İsnadın niteliği* ise fiilin hukuki yönden vasıflandırılmasıdır. Suçlamanın niteliği hakkındaki bilgi de savunma yapmaya yeterli düzeyde olmalı ve yapılacak bildirimde sanığın işlemekle suçlandığı fiilin hangi normu ihlal ettiği açıklanmalıdır (*Ali Kemal Tekin*, § 43). Ceza yargılamalarında sanığa yöneltilen suçlama ve bunun hukuki nitelendirmesiyle ilgili olarak tam ve detaylı bilgi verilmesi yargılamanın bir bütün olarak adil olması açısından önemli bir gerekliliktir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, § 60).

67. Bazı durumlarda iddia makamının isnada ilişkin hukuki değerlendirmesi, yargılamayı yapan mahkeme tarafından isabetli görülmeyebilir. Bunun yanı sıra iddia makamının da yargılama sürecinde kendi hukuki nitelendirmesini değiştirmesi söz konusu olabilir. Bu hâllerde isnadın niteliğinde değişiklik yapılması gündeme gelecektir. Yargılama sürecinde isnadın niteliğinin değiştiği durumlarda, sanığın yeni vasıflandırmaya göre savunmasını düzenleyebilmesi ve bu savunmasını mahkemeye sunabilmesi için nitelik değişikliğinin isnadı öğrenme hakkının bir gereği olarak sanığa bildirilmesi gerekir. Bu durum, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun adil bir yargılamanın da gereğidir. Dolayısıyla isnadın niteliğinin değiştiği durumlarda sanık, isnadı öğrenme hakkından ve bununla bağlantılı olarak duruşmada hazır bulunma hakkı ile savunma hakkından yararlandırılmalıdır (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, § 61).

68. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesi veya diğer herhangi bir maddesi, kişilerin adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmelerini yasaklayan bir hüküm içermemektedir. Ne var ki adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat edilmesinin Anayasa'ya aykırı olmaması için feragat iradesinin açık olmasının ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilebilir olmasının yanı sıra asgari usul güvencelerinin de sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının bulunmaması gerekir (*Nurettin Balta* [1. B.], B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45; *Emre Kunt* [GK], B. No: 2019/5577, 8/3/2023, § 73). Adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık bir şekilde feragat edilebileceği gibi örtülü şekilde feragat edilmesi de mümkündür (*Emre Kunt*, § 74).

69. Feragatin yanı sıra sanığa bildirim yapılmasına rağmen sanığın duruşmalara kasten katılmadığı durumlarda sanığa bildirim yapılmadan veya sanık hazır edilmeden yargılamanın sürdürülmesine engel bir durum bulunmamaktadır. Başka bir deyişle sanığa adil yargılanma hakkının asgari güvencelerinden yararlanma imkânı sağlanmak şartıyla sanığın

yokluğunda yürütülen kovuşturma işlemleri, ilke olarak tek başına adil yargılanma hakkına aykırılık oluşturmaz. Bu bağlamda anılan durumda bulunan sanık hakkında yargılama yapılarak sorgusu yapılmaksızın hüküm kurulması mümkündür (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2022/145, K.2023/59, 22/3/2023, § 24).

70. Buna karşılık yokluğunda hüküm verilen sanığın yargılamadan sonradan haberdar olduğu durumlarda, geçerli bir sebebi olmasına rağmen hakkındaki suçlamalara ilişkin olarak yeniden bir incelemeyi talep etme hakkının bulunmaması adil olmayacaktır. Başka bir ifadeyle sanığın suç isnadına ilişkin olarak yeterince bilgilendirilmediği ve bununla bağlantılı olarak duruşmada hazır bulunmak suretiyle bizzat savunma hakkını kullanamadığı durumlarda, geçerli bir sebebi olmasına rağmen yokluğunda verilen hükme karşı ilk derece mahkemesi veya kanun yolunda yeni bir değerlendirme hakkını talep edememesi adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil edecektir (AYM, E.2022/145, K.2023/59, 22/3/2023, § 25).

71. Dolayısıyla isnadı öğrenme, duruşmada hazır bulunma ve savunma haklarından feragat edilemeyeceğinin kabulü yargılamanın gereksiz uzamasına neden olabileceği gibi ceza yargılamasının akamete uğramasına, dava zaman aşımının dolmasına, böylece suçluların cezalandırılmamasına sebep olabilir. Bu nedenle anılan haklardan feragat edildiğini kabul eden yasal düzenlemeler makul görülebilir. Bununla birlikte söz konusu düzenlemelerin anayasal güvenceleri sağlaması gerekir.

72. Dava konusu kural suçun hukuki niteliğinin değişmesi hâlinde durumun sanığa ve varsa müdafine bildirileceğini, sanığın dosyada var olan son adresine bildirim yapılamaması veya bildirimle rağmen duruşmaya gelmemesi hâlinde müdafine yapılan bildirimlerin yeterli kabul edilerek yargılamanın sona erdirilebileceğini düzenlemektedir. Kural, suçun hukuki niteliği değiştiği takdirde müdafinin bulunan sanığın sorgusu yapılmadan yokluğunda karar verilmesine imkân tanımak suretiyle sanığın duruşmada hazır bulunma, bizzat savunma ve isnadı öğrenme hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına sınırlama getirmektedir.

73. Kuralda suçun hukuki niteliğinin değişmesi hâlinde hangi durumlarda müdafie yapılan bildirimin yeterli olacağının açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmaktadır.

74. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun olması gerekir. Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları olduğu kabul edilmektedir. Bunun yanında Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

75. Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*” denilmek suretiyle davaların makul süre içinde bitirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu ilke gereğince devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin önlemler almalıdır.

76. Kuralla suçun hukuki niteliğinin değişmesi nedeniyle sanığın savunmasının alınmasının gerektiği durumlarda dosyada var olan adresine bildirim yapılamayan veya bildirimle rağmen duruşmaya katılmayan sanığın müdafine yapılan bildirimler yeterli görülme suretiyle yargılamanın yersiz uzamasının önüne geçilerek bir an önce sonlandırılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın anayasal anlamda meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

77. Bununla birlikte adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın kanunilik ve meşru amaç şartlarını taşıması yeterli olmayıp aynı zamanda ölçülü olması gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

78. Belirli şartların gerçekleşmesi hâlinde sanığın suçun değişen hukuki niteliğine ilişkin savunması alınmadan karar verilmesini sağlayan kuralın ulaşılmak istenen amacın gerçekleştirilmesi bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Kuralla getirilen sınırlamanın meşru amaç yönünden aynı zamanda gerekli ve orantılı olması gerekmektedir.

79. Anayasa Mahkemesi 22/2/2024 tarihli ve E.2023/163, K.2024/57 sayılı kararında suçun hukuki niteliğinde değişme olması hâlinde sanığın savunmasını yapabilmesi için yapılacak bildirimin müdafine yapılmasını ve müdafinin sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanmasını öngören 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesinin (4) numaralı fıkrasının *"Yukarıdaki fıkralarda yazılı bildirimler, varsa müdafie yapılır. Müdafii sanığa tanınan haklardan onun gibi yararlanır."* şeklindeki önceki hâlini incelemiştir. Söz konusu kararda Anayasa Mahkemesi anılan fıkranın belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğunu ve bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığını, fıkranın yargılamaların kısa sürede sona erdirilmesi amacıyla ihdas edildiğini, bu yönüyle meşru amacının bulunduğunu, ayrıca fıkranın meşru amaç bakımından elverişli olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, §§ 70, 76).

80. Kararda adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat edilmesinin mümkün olduğu ancak fıkra müdafisi bulunan sanığın cezalandırılacağı eylemin niteliği ve cezasına ilişkin değişiklikten haberi dahi olmadan, müdafie yapılan bildirim üzerine müdafiden alınan savunma ile davanın mahkûmiyet de dâhil olmak üzere her türlü kararla sonlandırılmasına imkân tanındığı ifade edilmiştir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, §§ 80-81). Söz konusu kararda ayrıca feragatin tam olarak anlaşılmadığı durumlarda geçerli mazereti olması koşuluyla yokluğunda yargılama yapılan sanığa daha sonra duruşmaya bizzat katılma ve bizzat savunma yapma hakkını sağlayacak bir usulün öngörülmesi gerektiği, sanığın müdafii tayin etmesinin bizzat savunma ve isnadı öğrenme hakkından feragat anlamına gelmediği belirtilmiştir (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, §§ 83-84).

81. Öte yandan kararda suçun hukuki niteliğindeki değişikliğe rağmen sanığa bildirim yapılmaksızın müdafie yapılan bildirimi yeterli gören fıkranın sanığın anılan haklarından feragat etmediğini öne sürerek yeniden değerlendirme yapılmasını talep etmesine dair herhangi bir güvence içermediği ifade edilmiştir. Kararda son olarak isnatta değişiklik meydana geldiği durumlarda buna ilişkin bildirimin müdafie yapılmasına, duruşmada hazır bulunma ve savunma haklarının müdafî tarafından kullanılmasına, bu şekilde isnat değişikliğine ilişkin savunması alınmadan sanık hakkındaki davanın bitirilmesine imkân tanıyan fıkra ile sanığın adil yargılanma hakkına getirilen sınırlamanın meşru amaca ulaşma bakımından gerekli ve orantılı olmadığı, bu yönüyle söz konusu hakka ölçüsüz bir sınırlama getirildiği sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2023/163, K.2024/57, 22/2/2024, §§ 85, 86).

82. Dava konusu kuralla sanığa ek savunma hakkı ile ilgili bildirimin *dosyada var olan son adresine yapılamaması veya bildirimde rağmen duruşmaya gelmemesi hâlinde* müdafie yapılmasının yeterli görülmesi değişen isnada göre gıyapta yargılama yapma imkânı getirmekte, sanık hakkında mahkûmiyet de dâhil olmak üzere her türlü kararın verilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İsnadı öğrenme, duruşmada hazır bulunma ve savunma haklarından feragat mümkün olmakla birlikte feragatin açık bir şekilde anlaşılması, feragatin tam olarak anlaşılmadığı durumlarda ise geçerli mazereti olması koşuluyla yokluğunda yargılama yapılan sanığa daha sonra duruşmaya bizzat katılma ve bizzat savunma yapma hakkını sağlayacak bir usulün öngörülmesi gerekir.

83. Kuralda öngörülen suçun niteliğinin değişmesinde sanığın dosyada var olan son adresine bildirim yapılamaması veya bildirimde rağmen duruşmaya gelmemesi hâllerinde yargılamanın sona erdirilmesi sanığın isnadı öğrenme, bizzat savunma ve duruşmada hazır bulunma haklarından feragat ettiğinin kabul edilmesi açısından yeterli bir neden değildir. Kuralda sanığın mazeretini belirtmesi ve anılan haklarından feragat etmediğini öne sürerek yeniden değerlendirme yapılmasını talep edebilmesine ilişkin herhangi bir güvence de öngörülmemiştir. Dolayısıyla kural kapsamında sanığın değişen isnada göre savunma hakkından yoksun bırakılmasının anılan meşru amaca ulaşma bakımından gerekli ve orantılı olduğu söylenemez. Bu itibarla kuralla adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

84. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 90. ve 153. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un 18. Maddesiyle 5275 Sayılı Kanun'un Değiştirilen 76. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesinin "...kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde..." Bölümünün ve (5) Numaralı Fıkrasının "...öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması..." Bölümünün İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

85. 5275 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında anılan Kanun'un amacının ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu öngörülmüştür.

86. Kanun'un 3. maddesinde infazın temel amacının öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak olduğu belirtilmiştir.

87. 75. maddenin (1) numaralı fıkrasında ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimi güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programların uygulanacağı belirtilmiştir. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasında ise hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programlarının temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psikososyal hizmet konularını kapsayacağı düzenlenmiştir.

88. 76. maddenin (1) numaralı fıkrasında açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin tüm öğretim türlerinden diğer ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ise kurum içinde verilebilen yaygın, dışarıdan ve açık öğretim programlarından yararlanmalarının sağlanacağı belirtilmiştir. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin kurum içinde açılan örgün öğretim programlarına kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde devam edebileceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu cümlenin *"...kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde..."* bölümü dava konusu kuralların ilkinin oluşturmaktadır. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde de yaş, eğitim düzeyi, engellilik durumu, sosyal ve ekonomik durum ile benzeri ölçütlere göre ihtiyacı olan hükümlülere öncelik verileceği öngörülmüştür.

89. Maddenin (3) numaralı fıkrasında kayıtlı olduğu eğitim kurumlarının ilgili mevzuatına göre gerekli şartları taşıyan ve kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin sınavlarının, kişi ve kurum güvenliği ile kurum disiplin ve düzeninin bozulmasını önleyici tedbirlerin alınarak söz konusu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirlenmiş usule göre ceza infaz kurumu içinde yapılacağı düzenlenmiştir. Fıkranın (a) bendinde kayıtlı oldukları ortaöğretim, ön lisans, lisans ve benzeri öğretim programları kapsamındaki sınavlar ile mesleki yeterlilik gibi yazılı veya sözlü sınavlar, ilgili kurum ile koordinasyon sağlanarak öncelikle çevrim içi, bunun mümkün olmaması hâlinde ise ilgili eğitim kurumu görevlisinin gözetiminde yüz yüze yapılacağı, (b) bendinde de hükümlülerin, merkezî sınavlar ile açık öğretim kurumları sınavlarına, sınav merkezi olarak belirlenen ceza infaz kurumlarında katılacağı belirtilmiştir.

90. (5) numaralı fıkarda ise açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin öğretimden yararlanması veya sınavlara katılması, hükümlünün başarısız olması, devamsızlık göstermesi, eğitim ve sınav alanlarında Kanun'da yazılı disiplin

cezasını gerektiren eylemlerden birini gerçekleştirmesi veya öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması hâlleri dışında engellenemeyeceği hükme bağlanmıştır. Söz konusu fıkranın “...*öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması...*” bölümü dava konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

91. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralların yer aldığı maddede ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin örgün öğretimden faydalanabileceği öngörülmekle birlikte söz konusu imkândan faydalanmanın şartı olarak düzenlenen *kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürecek hâller ile kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu* ile ilgili nesnel bir ölçütün belirlenmediği, bu konuda idareye doğrudan yetki tanındığı, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin öğretimden yararlanmasına ilişkin düzenlemelerin kanunilik ölçütüne uygun olması gerektiği, bu konuda objektif ölçütlerin belirlenmemesi nedeniyle her somut olayda idare tarafından farklı kararların alınabileceği, idarenin öngörülebilir olmayan kararları nedeniyle hükümlülerin örgün eğitim hakkından mahrum edilebileceği, ceza infaz kurumlarının fiziki yetersizliklerinin hükümlülerin eğitim ve öğrenim hakkının sınırlanmasının meşru gerekçesi olamayacağı, bu yönüyle eğitim ve öğrenim hakkına getirilen sınırlamanın kanunilik şartını sağlamadığı ve yasama yetkisinin idareye devredilmesi sonucunu doğurduğu, ayrıca kuralların kişinin maddi ve manevi varlığın geliştirilmesi hakkını da zedelediği, kurallarla eğitim hakkına getirilen sınırlamanın ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa’nın Başlangıç kısmı ile 2., 5., 7., 10., 13., 17., 42., 58., 90. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

92. Anayasa’nın 42. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı belirtilmek suretiyle *eğitim ve öğrenim hakkı* herkes yönünden güvenceye bağlanmıştır. Eğitim ve öğrenim hakkı, kamu ve özel eğitim kurumlarını kapsadığı gibi eğitimin ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini de içermektedir (*Sara Akgül* [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 120; *Hikmet Balabanoğlu* [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; *İhsan Asutay* [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 34)

93. Anayasa’da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine kişilerin eğitim ve öğrenim almasını engellememe ödevini yüklemektedir. Eğitim ve öğrenim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını ve bu eğitim kurumlarına devam edebilmeyi teminat altına almaktadır (AYM, E.2018/94, K.2023/10, 25/1/2023, § 85).

94. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği belirtilerek bu hakkın mutlak olmadığı, hakkın kapsamını ve sınırlarını belirleme yetkisinin kanun koyucuya ait olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle kanun koyucunun anılan hakkı kamu yararı amacıyla sınırlaması mümkündür. Ancak bu sınırlamanın Anayasa’da temel hak ve özgürlükler için öngörülen güvencelere aykırı olmaması gerekir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 52).

95. Eğitim hakkı, sosyal bir hak olarak devlete karşı ileri sürülebilir nitelikte bir temel haktır. Devletin eğitim imkânlarının ve buna ilişkin altyapının sağlanması yükümlülüğünün yanında hiçbir ayırım yapmadan herkesi eşit biçimde bu haktan yararlandırması gerekmektedir. Bunun yanı sıra devletin anılan hak kapsamında kendi dışında diğer bireyler tarafından da eğitim hakkının kullanılmasını engelleyen uygulamaları sona erdirecek tedbirleri alma yönünde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 190).

96. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında vurgulandığı üzere eğitim hakkı belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına almakla birlikte kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğretim almasını engellememe şeklinde negatif ödev de yüklemektedir (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68; *Adem Öğüt ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44).

97. Bununla birlikte eğitim hakkını düzenleyen Anayasa'nın 42. maddesinin ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülere eğitim ve öğrenim faaliyeti imkânı sağlanması için bir düzenleme yapılmasını güvence altına aldığı söylenemez (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 71). Başka bir ifadeyle Anayasa'nın anılan maddesi devlete ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlülere eğitim öğrenim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük öngörmemiştir (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 191).

98. 5275 sayılı Kanun'da ve ikincil mevzuatta yer alan düzenlemeler çerçevesinde hükümlülerin ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğrenime devam etmelerine imkân tanınmıştır. Bu kapsamda anılan Kanun'un 76. maddesinde de açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin tüm öğretim türlerinden, diğer ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ise kurum içinde verilebilen yaygın, dışarıdan ve açık öğretim programlarından yararlanmalarının sağlanacağı hüküm altına alınmış, dava konusu kurallarla açık ve kapalı ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin eğitim ve öğretimden yararlandırılması belli şartlara bağlanmıştır.

99. Bu itibarla kuralların Anayasa'nın 42. maddesi çerçevesinde belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanması ve kamu otoritelerinin bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklindeki negatif ödevi bakımından incelenmesi gerekir (bazı farklarla birlikte bkz. *Mehmet Ali Eneze* [1. B.], B. No: 2017/35352, 23/5/2018, § 28).

100. Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde örgün öğretim programlarına devam edebilmelerine, açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olması durumunda öğretimden yararlanmasına veya sınavlara katılmasına imkân tanıyan kurallarda öngörülen şartlar nedeniyle eğitim hakkına sınırlama getirildiği anlaşılmaktadır.

101. Kurallarda kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ile çocuk eğitimevlerinde bulunan çocukların kurum içinde açılan örgün öğretim programlarına devam etmeleri ve öğretimden yararlanmaları veya sınavlara katılmalarının kapsam ve

şartlarının açık ve net olarak düzenlendiği ayrıca kuralları oluşturan *kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek ve kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu halleri ile öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması* durumlarının hâl ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla tespit edilebilecek nitelikte olduğu gözetildiğinde kuralların belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu, bu yönüyle kanunilik şartını taşıdığı anlaşılmıştır.

102. Kurallar kapsamında ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülere ve çocuk eğitimevlerinde bulunan çocuklara eğitim imkânı tanınmasının belirli şartlara bağlanmasının ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevlerinin disiplin, düzen ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik olduğu, bu itibarla kuralların kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması amacıyla ihdas edildiği ve anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

103. Kurallar kapsamında ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin ve çocuk eğitimevlerinde bulunan çocukların eğitim ve öğretim imkânından yararlanmaları için öngörülen şartların bu yerlerin düzen ve disiplininin sağlanması amacına ulaşmak bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

104. Öte yandan devletin ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler ve çocuk eğitim evindeki çocuklar açısından eğitim hakkında yapılacak düzenlemelerde kamu güvenliğini dikkate alarak belli şartlar öngörmesinde geniş bir takdir yetkisinin bulunduğu gözetildiğinde kurallarda öngörülen şartların meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

105. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında; kanunlarda hükümlülere tanınan eğitim hakkının sınırlanması hususunda Anayasa ve Sözleşme’de bir yükümlülük öngörülmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan bahsedilemeyeceği, bununla birlikte ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiği, zira tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve özgürlüklere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağı belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararlarında eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 199; *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 73; bazı farklarla birlikte bkz. *Müjdat Gürbüz* [1. B.], B. No: 2017/36529, 23/5/2018, § 132; *Mehmet Ali Eneze*, § 42).

106. Bu itibarla kapalı ve açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ile çocuk eğitimevlerinde bulunan çocukların kurum içinde açılan örgün öğretim programlarına devam etmelerini ve öğretimden yararlanmalarını veya sınavlara katılmalarını *kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânlarının uygunluğu ile öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olması* şartlarına bağlayan kurallarla eğitim hakkına getirilen sınırlamada meşru amaçtan kaynaklanan kamusal yarar ile kişilere yüklenen külfet arasındaki makul dengenin bozulduğu söylenemez. Dolayısıyla kurallarla eğitim hakkına orantısız bir sınırlama getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

107. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 2., 5., 7., 17. ve 58. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 42. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 5., 7., 17. ve 58. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralların Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 10., 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

108. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

109. 7532 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle 1512 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 52. maddesinde yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

VI. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

110. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte; 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırılabileceği belirtilmektedir.

111. 7532 sayılı Kanun'un;

- 3. maddesiyle 1512 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 52. maddesinin,

-16. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesinin değiştirilen (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin,

iptal edilmeleri nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Kenan YAŞAR, 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesinin (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesi yönünden bu görtiŖe katılmamıŖtır.

VII. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

112. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güğ veya imkânsız zararların doğabileceğı belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiŖtir.

14/11/2024 tarihli ve 7532 sayılı Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda DeğıŖiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. 3. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun baŖlığı ile birlikte değıŖtirilen 52. maddesinde yer alan "...yönetmelikte düzenlenir." ibaresine,

2. 16. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesinin değıŖtirilen (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesine,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmelerinin ertelenmeleri nedeniyle bu cümleye ve ibareye iliŖkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 1. 1. maddesiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 16. maddesinin değıŖtirilen ikinci fıkrasının;

a. Dördüncü cümlesinde yer alan "...aksatmayacak..." ibaresine,

b. Beşinci cümlesinde yer alan "...aksama..." ibaresine,

2. 14. maddesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin KuruluŖ, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 30. maddesinin;

a. Birinci fıkrasının ikinci cümlesine eklenen "..., Cumhuriyet baŖsavcivekili..." ibaresine,

b. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümleye,

3. 15. maddesiyle 5235 sayılı Kanun'un 44. maddesine eklenen "...ve Cumhuriyet baŖsavcivekileri..." ibaresine,

4. 18. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değıŖtirilen 76. maddesinin;

a. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düŖürmeyecek Ŗekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde..." bölümüne,

b. (5) numaralı fıkrasının “...*öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması...*” bölümüne,

yönelik iptal talepleri 26/3/2026 tarihli ve E.2025/18, K.2026/66 sayılı kararla reddedildiğinden bu cümleye, bölümlere ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

26/3/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VIII. HÜKÜM

14/11/2024 tarihli ve 7532 sayılı Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;

A. 1. maddesiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 16. maddesinin değiştirilen ikinci fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinde yer alan “...*aksatmayacak...*” ibaresinin,

2. Beşinci cümlesinde yer alan “...*aksama...*” ibaresinin,

Anayasa’ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 3. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nun başlığı ile birlikte değiştirilen;

1. 52. maddesinde yer alan “...*yönetmelikte düzenlenir.*” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. 52. maddesinin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 14. maddesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 30. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının ikinci cümlesine eklenen “..., *Cumhuriyet başsavcivekili...*” ibaresinin,

2. Birinci fıkrasına eklenen üçüncü cümlelerin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 15. maddesiyle 5235 sayılı Kanun'un 44. maddesine eklenen "...ve Cumhuriyet başsavcivekilleri..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 16. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 226. maddesinin değiştirilen (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE OYBİRLİĞİYLE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. 18. maddesiyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un değiştirilen 76. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...kurum disiplin, düzen ve güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, kurumsal kapasite ve imkânların uygunluğu ölçüsünde..." bölümünün,

2. (5) numaralı fıkrasının "...öğretim programının ceza infaz kurumunun işleyişine yer ve zaman itibarıyla uygun olmaması..." bölümünün,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

26/3/2026 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Başkanvekili
İrfan FIDAN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunca, 5271 sayılı Kanun'un 226. maddesinin değiştirilen (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline, iptal hükmünün dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Kararın iptale ilişkin kısmına katılmakla birlikte iptal hükmünün yürürlüğe giriş tarihinin dokuz ay ertelenmesine aşağıda açıklanan gerekçelerle iştirak edilmemiştir.

2. Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının yürürlüğe giriş tarihini erteleme yetkisi Anayasa'nın 153. maddesinde öngörülmüş ise de bu yetkinin istisnai nitelikte olduğu açıktır. Bu yetkiye ancak iptal kararının derhâl yürürlüğe girmesi hâlinde kamu yararını ihlal eden, açık, somut ve giderilmesi güç bir hukuki boşluğun doğacak olması durumunda başvurulabilir. Dolayısıyla iptal hükmünün yürürlüğe girişinin ertelenmesi, olağan bir uygulama değil, ancak zorunlu hâllerde kullanılabilecek anayasal bir imkândır.

3. Somut olayda çoğunluk, dava konusu kuralın adil yargılanma hakkına ölçüsüz bir sınırlama getirdiğini kabul etmiş; özellikle sanığın suçun değişen hukuki niteliğinden haberdar olmaksızın yalnızca müdafie yapılan bildirimle yargılamanın mahkûmiyet dâhil her türlü kararla sonuçlandırılabilmesini Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Temel hak ve özgürlüklere aykırılığı saptanan böyle bir kuralın, yeni bir yasal düzenleme yapılmasına imkân tanınması amacıyla bir süre daha yürürlükte bırakılması, anayasal denetimin etkililiği ve Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi yönünden ayrıca değerlendirilmelidir. Ne var ki iptal edilen kuralın derhâl yürürlükten kalkmasının hukuk düzeninde ne tür bir boşluk doğuracağı ve bunun kamu yararı bakımından hangi somut sakıncalara yol açacağı kararda yeterli açıklıkla ortaya konulmuş değildir.

4. Öte yandan Anayasa'ya aykırılığı tespit edilen bir normun yürürlükte kalmaya devam etmesi, özellikle temel haklara müdahale oluşturan alanlarda yeni hak ihlalleri doğurma riskini de beraberinde getirmektedir. Somut olayda iptal edilen kural, sanığın isnadı öğrenme, duruşmada hazır bulunma ve bizzat savunma yapma hakları yönünden anayasal güvenceleri zedeleyen sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle anılan kuralın dokuz ay süreyle daha uygulanmasına imkân tanınması, Anayasa'ya aykırılığı saptanmış sınırlamanın belirli bir süre daha hukuk düzeninde varlığını sürdürmesi sonucunu doğurmaktadır. Oysa Anayasa Mahkemesinin görevi, Anayasa'ya aykırı olduğu belirlenen normun hukuk düzeninden çıkarılmasını sağlamak olup anayasal bağlayıcılığı zayıflatacak biçimde bu tür normların uygulanmasını sürdürmek değildir.

5. Kaldı ki iptal hükmünün yürürlüğe girişinin ertelenebilmesi için yalnızca yasama organına yeni bir düzenleme yapma imkânı tanınması yeterli değildir. Burada belirleyici olan, erteleme kararı verilmemesi hâlinde anayasal ve kamusal düzeyde ciddi bir düzensizlik veya telafisi güç bir hukuki boşluk doğup doğmayacağıdır. Eldeki olayda ise böyle bir zorunluluğun varlığı somut ve ikna edici biçimde ortaya konulamamıştır.

6. Açıklanan nedenlerle, *iptal edilen kuralların dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine ilişkin çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.*